

Н.Матійчук
здобувач ОС «магістр»
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

N. Matiychuk
master's student,
Vinnytsia Mykhailo Kotsubynsky
State Pedagogical University

Дабіжа Л.П.
старший викладач Вінницького державного
педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Dabizha L.P.
senior teacher of Vinnytsia State University
Mykhailo Kotsiubinsky Pedagogical University

ВИКОРИСТАННЯ ТЕАТРАЛІЗОВАНИХ ІГОР ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЕСТЕТИЧНИХ НАВИЧОК УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

***Анотація:** У статті розглянуто естетичні навички молодших школярів як складові естетичної свідомості особистості, формування якої тривалий та багатоаспектний процес, досліджено та проаналізовано динаміку використання театралізованих ігор у практиці Нової української школи, розкрито потенціал ігор-театралізацій як ефективного засобу розвитку особистості у контексті формування естетичної свідомості молодших школярів.*

***Abstract:** The article examines the aesthetic skills of junior high school students as components of the aesthetic consciousness of the individual, the formation of which is a long and multifaceted process, the dynamics of the use of theatrical games in the practice of the New Ukrainian School is investigated and analyzed, the potential of theatrical games as an effective means of personality development in the context of the formation of aesthetic is revealed.*

***Ключові слова:** театралізовані ігри, естетичні навички, естетична свідомість, театралізація, молодші школярі.*

***Key words:** dramatized games, aesthetic skills, aesthetic consciousness, theatricalization, younger schoolchildren.*

Європейський досвід у сфері освіти, котрий уже понад десятиліття переймає Україна базується формуванні в дитини, ще з раннього дитинства, цілісності та краси оточуючого світу. Освітнє середовище, що передбачено у розвинених країнах ЄС, а й віднедавна в Україні за концепцією Нової української школи, передбачає не лише безпечність, екологічність і комфортність умов, в котрих сучасні діти мають всебічно розвиватись та навчатись.

Освітній простір, за твердженням дослідниць Т.Кузьміч, Н.Мітяєвої повинен проектуватись з урахуванням сучасних дизайнерських підходів та відповідати за тематикою запитам сучасних дітей. Цілком зрозуміло, що осередок, де навчаються має розвивати творче мислення, сприяти розширенню світогляду та формуванню естетичних смаків [6, 14].

З огляду на те, що естетичний розвиток особистості це досить багатоаспектне явище, він нерозривно пов'язаний з усіма сферами діяльності дитини – здатність помічати, відчувати й розуміти прекрасне в повсякденному оточенні, природі, праці, мистецтві. Наявність естетичних навичок проявляється у вмінні відрізнити потворне та прекрасне, бажанні створювати красу та уникати всього, що викликає огиду.

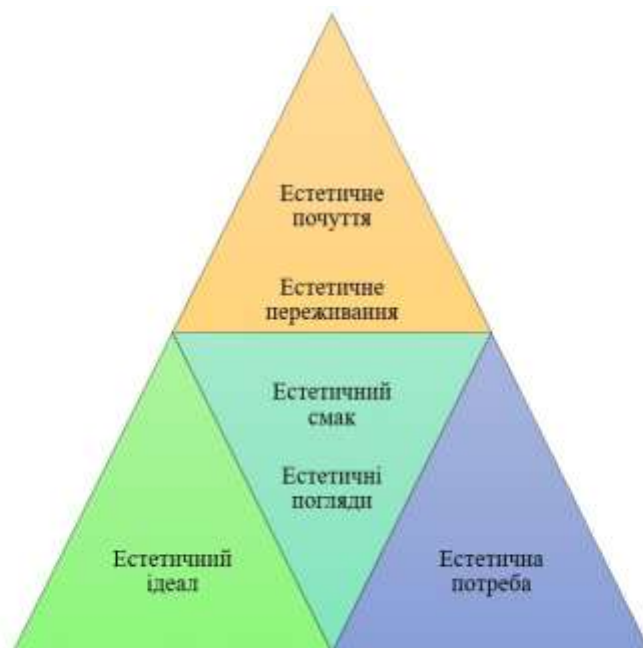
Проблематика естетичного виховання та формування естетичних навичок у дітей молодшого шкільного віку не є новою у педагогіці, її досліджували і педагогіки-класики такі, як К.Ушинський, С.Русова, В.Сухомлинський, А.Макаренко, і сучасні науковці такі, як І.Бабаніка, С.Дубяга, М.Колесніком та ін.

За переконанням В.Сухомлинського краса виступає надважливим виховним засобом чутливості душі молодшого школяра. Вік писав, що краса – є вершиною, з якої можна побачити те, чого без розуміння й почуття прекрасного, без захоплення і натхнення ніколи не матимеш змоги помітити [8].

В умовах сьогодення з міркувань необхідності формування естетичної свідомості та розвитку естетичних навичок у дітей молодшого шкільного віку перед педагогом постає низка актуальних завдань, а саме:

- створення у класі навчального осередка за естетичними канонами;
- виявлення та сприяння розвитку художніх і творчих нахилів учнів;
- систематичне збудження естетичних потреб, прагнення до прекрасного;
- практичне відточування смаків, оцінок та думок щодо краси та естетики навколишнього світу
- виховання естетичних почуттів та естетичного сприймання різними засобами та інноваційними методами сучасної педагогічної практики.

На думку Г.Соколовської [7].структура естетичної свідомості має чіткі сталі категорії (Схема 1). Вплив на кожний елемент варто здійснювати не хаотично та ситуативно, а у логічному та систематичному порядку, вибудовуючи емоційно забарвлені зв'язки.

Схема 1. Структура естетичної свідомості особистості за Г. Соколовською

Засвоєння дитиною естетичних цінностей, формування естетичної свідомості як цілісної системи передбачають довготривалу та клопітку роботу не лише з боку педагога й школи, а й з боку батьків та самої особистості. Засобами досягнення цієї мети є рідна мова, матеріальна та духовна культура, мистецтво, фольклор, історичний досвід народу і сучасний спосіб організації його життєдіяльності, національно-родинні й суспільні взаємини.

Вагому роль у контексті розвитку естетичних навичок учнів молодшого шкільного віку відіграє театральне мистецтво, залучення дітей до якого дає можливість пізнавати не лише навколишнє та соціальне середовище, а й всебічно вивчити себе, власний внутрішній світ крізь проживання певної ролі та історії. Аналіз методичної та психолого-педагогічної літератури (Л. Артемова, О. Барановська, О. Демченко, Н. Казьмірчук, О. Березіна, Н. Водолага, Н. Сорокіна та ін.) свідчить про те, що науковці надають театру як засобу всебічного розвитку особистості, формування естетичної та творчої особистості надважливого значення.

Зокрема, в дослідженнях І. Барановської наведено детальний аналіз виховного потенціалу такого виду мистецтва. Цілком згодні з думкою дослідниці, з приводу того, що театр є джерелом зародження, формування та розвитку переживань, почуттів та емоцій дитини. Театралізація вирішує чимало психологічних і педагогічних проблем пов'язаних з: формуванням естетичного смаку; розвитком комунікативних якостей, пам'яті, уяви, ініціативності, мови; моральним вихованням; рішенням конфліктних ситуацій, створенням позитивного емоційного настрою, зняття напруженості, через театральну гру [2].

Сучасні методисти та провідні педагоги пропонують використовувати у практичній діяльності різноманітні види ігор, в основі яких театралізація дітей молодшого шкільного віку. Методи й прийоми, що пов'язані з театральною діяльністю ефективно впливають на становлення естетичних ідеалів та естетичних

смаків молодших школярів, а також їх можна використовувати на різних етапах освітнього процесу початкової школи, на уроках і в позакласній діяльності.

В ході нашого дослідження з'ясовано, що для театралізацій з дітьми та ефективного розвитку їх естетичних навичок варто залучати різні види театру, а саме:

– театр ляльок (улюблені іграшки можна приносити з дому, виготовляти ляльки з підручних матеріалів на ранкових зустрічах чи уроках трудового навчання);

– театр природи (учні можуть природні матеріали принести з собою та змайструвати ляльку в школі або перевтілитися під час гри в той чи інший об'єкт, за допомогою рухів, пластики, власних уявлень про нього демонструвати основні властивості вибраного об'єкта);

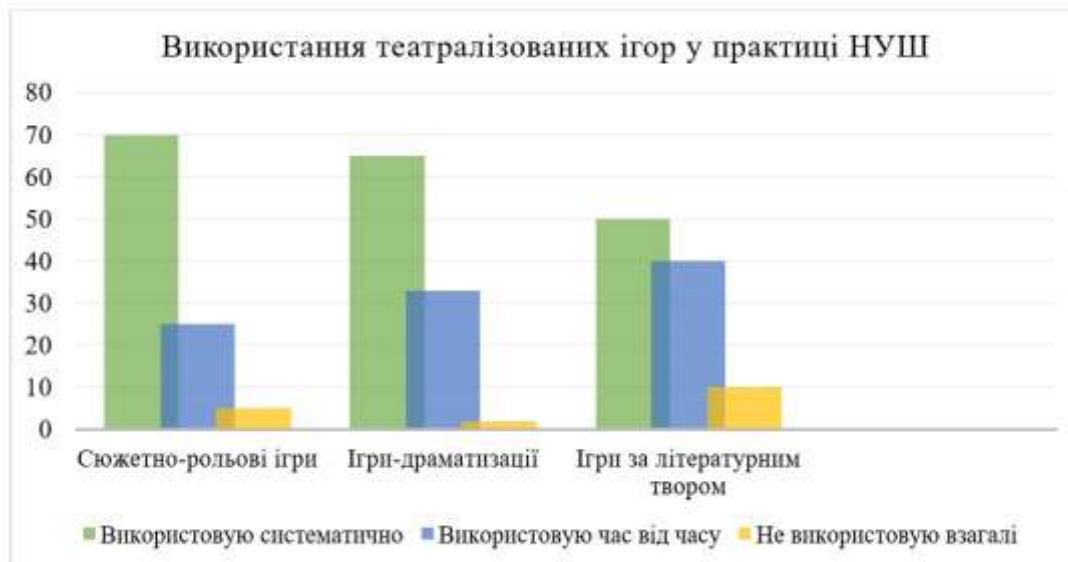
– пальчиковий театр (учні можуть виготовити фігурки певних природних об'єктів, казкових чи уявних персонажів, які розміщуються на пальцях рук та програвати певні сюжети);

– театр тіней (учні можуть створювати певні об'єкти власними рухами, через гру світла та тіні на натягнутому простирадлі вони можуть показувати різноманітні об'єкти);

– театр на фланелеграфі (школярі можуть кріпити фігурки тих чи інших сюжетних персонажів до фланелі та керувати ними, розповідаючи певну історію) [1, с. 23].

Також нами детально вивчено різні підходи до класифікації театралізованих ігор та їх специфіку використання з метою здійснення естетичного виховання молодших школярів. Найбільш широко вчені застосовують класифікаційний поділ театралізованих ігор на: сюжетно-рольові ігри, ігри-драматизації, ігри за літературним твором. З метою вивчення реального стану включення ігор-театралізацій у практику початкової школи нами було проведено ряд діагностичних методик з учнями молодшого шкільного віку та опитування вчителів (Діаграма 1), яке показало, що понад 70% педагогів надають перевагу систематичному використанню сюжетно-рольових ігор в освітньому процесі.

Також було встановлено, що понад 50 % вчителів у системі використовують ігри-драматизації та ігри за літературними творами з метою формування естетичних навичок у дітей молодшого шкільного віку. Водночас, варто зауважити, що у 20-30 % випадків застосування педагогами потенціалу театралізацій у контексті розвитку естетичних поглядів та смаків молодших школярів носить більш ситуативний характер. Позитивним для шкільної практики є те, що доволі низький відсоток вчителів, котрі не вбачають за потрібне впроваджувати у освітній процес засоби театралізацій з різних суб'єктивних причин.

Діаграма 1. Опитування вчителів-практиків щодо використання театралізованих ігор в освітньому процесі

Проведена нами діагностична робота та спостереження за ефективністю використання театралізованих ігор для розвитку естетичних навичок учнів молодшого шкільного віку дали змогу сформулювати деякі вкрай важливі висновки.

По-перше, практика довела ґрунтовність поглядів великої кількості науковців щодо необхідності включення в навчально-виховний процес елементів театралізації. Оскільки, ми згодні з переконанням О. Демченко [4], що роль театральної діяльності в початковій школі значна, адже це можливість молодших школярів проявити себе, продемонструвати свої досягнення, набути комунікативного досвіду тощо. Усе це є невід'ємними складовими процесу становлення світоглядних позицій особистості, зокрема і естетичної свідомості.

По-друге, відкриваючи простір для участі дітей у різних видах театральної діяльності, педагог сприяє розкриттю і розвитку їхніх художньо-творчих здібностей, збагаченню мистецькими знаннями, виробленню естетичного смаку.

Література

1. Барановська І.Г. Театр ляльок в початковій школі: навчально-методичний посібник / І. Барановська // Вінниця, 2015. – 170 с. – Режим доступу: <https://bit.ly/3tnccbT>
2. Барановська І. Г. Творчий розвиток молодших школярів засобами театральної діяльності / І. Г. Барановська // Наукові записки: Збірник матеріалів наукової конференції викладачів та студентів інституту педагогіки психології та мистецтв. – Серія «Мистецтво». – Вип. III. – Вінниця: ВДПУ ім. М.Коцюбинського, 2012. – С. 11–15.
3. Демченко О.П. Творчий підхід як умова успішної організації позакласної виховної роботи з молодшими школярами / О.П.Демченко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія // Зб. наукових праць. – Випуск 26. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2009. – С.252–257.
4. Демченко О. П. Підготовка майбутніх педагогів до використання театральної діяльності в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами: європейський контекст / О. Демченко // Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання

дитини з особливими освітніми потребами : зб.матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. – Вінниця, 2020. – Випуск 3. – С. 261–267.

5. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. N. M. Bıbık. – Kyıv : Lıtera LTD, 2018. – 160 s.
6. Proektuvannja modelı novogo osvıtnogo seredovıshha zakladu zagalnoı serednoı osvıti: Metodıchnı rekomendacıı / avtorı-ukladacı: T.O.Kuzımmıç, N.I.Mıtyajeva. – Herxon: KBN3 «Herxonська академія неперервної освіти», 2019 – 35 s.
7. Sokolovська G. M. Estetıka. İstorıa i teorıa / Navç. posıbnık dla studentıv vsıx form navçannja. - ONMA ім. A.B. Nejdанової. – Одеса, 2016. – 204 s.
8. Сухомлінський В. О. Сердце віддаю дітям / В. Сухомлінський – К. : Радянська школа, 1971. – 123 с.

T. Makhlay,

здобувач ОС «магістр»

Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського

T. Makhlay,

master's student,

Vinnitsia Mykhailo Kotsubynsky
State Pedagogical University

МИСТЕЦЬКИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ САМООЦІНКИ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

ARTISTIC ASPECT OF SELF-ESTEEM FORMATION OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

***Анотація.** У статті детальніше зосереджується увага на тому, як мистецтво може навчити учнів початкових класів самооцінці та як вона безпосередньо покращує їхню самооцінку на краще.*

***Abstract.** The article focuses in more detail on how art can teach elementary school students self-esteem and how it directly improves their self-esteem for the better.*

***Ключові слова:** самооцінка, учні початкової школи, мистецтво.*

***Keywords:** self-esteem, elementary school students, art.*

Досвід мистецтва для учнів початкової школи – це весело, творчо та створює нові можливості для навчання. Мистецтво в ранній освіті не тільки дозволяє учням виражати себе творчо, але й підтверджує ефективність інтерактивного навчання. Для дітей дуже приємно бачити завершений проект, який вони створили з нуля. У той час як мистецтво сприяє академічним досягненням, як часто цитують дослідження, ще один спосіб поглянути на мистецтво в ранній освіті через допоміжні поведінкові переваги, які воно дає. Завдяки художній освіті діти вчаться міркувати та ставити